یادداشت

بازتولید شوراها

حسین کوچکیان‌فرد

● آنچه امروز ذیل مفهوم شورا از قوانین اساسی برمی‌آید اصطلاحی برای نهادی نوین است که از آشنایی ایرانیان با مظاهر تمدن جدید و تحولات پس از انقلاب صنعتی در جوامع غربی حاصل و سپس ازسوی ما اخذ شده است. شوراها به طور مشخص از جریانات منجر به مشروطه و نضج‌گیری حرکت منسجم و تشکیلاتی اقشار نخبه جامعه آن روز ایران برای ایجاد تحول و اصلاح بر آمده است. در نتیجه شورا مفهومی جدید برای بیان عمل نمایندگی مردم ازسوی نهادهای محلی و قانونی برای فعالیت به موازات ساختار قدرت به منظور گسترش دخالت مردم در امور دولت و پیشگیری از تک‌رأیی است؛ بااین‌حال، این واژه دارای مفهومی اعتقادی در فرهنگ اسلامی است که در تطابق آن مفاهیم اعتقادی با وضعیت جدید استفاده و از سوی علما و جامعه اسلامی برآن صحه گذاشته می‌شود و بنابراین به تعمیق و نزدیکی این فکر به عمل کمک شایان کرده است. در میان آیات قرآن کریم دو آیه وجود دارد که به طور مستقیم به امر شورا و مفهوم جزئی‌تر آن، مشاوره، اشاره دارد: ۱- «و شاورهم فی‌الامر» و ۲- «و امرهم شوری بینهم».

این آیه‌ها دربرگیرنده دو مفهوم است؛ نخست مشورت در امور جاری و این معنای مشورت به تمامی کارها که رجوع به متخصص در آن لازم است سرایت می‌کند؛ معنی دوم دلالت بر عملی جمعی دارد که در انجام امور، افکار و آرای یکدیگر را روی هم ریخته و فکر جامع‌تری را حاصل می‌کند. به استناد آیه‌های مزبور پیامبر دستور داشت تا با امت و مؤمنان مشورت کند و چنین نیز می‌کرد. با تمام این اوصاف نظر به وقایعی که پس از رحلت ایشان رخ داد مبحث شورا مجال نیافت تا همچون بسیاری از موارد سیره آن حضرت که تبدیل به ساختار شد و در نظام حکومتی جایگاه ویژه‌ای یافت، نهادینه شود؛ بنابراین در اثنای تاریخ صرفا بنا بر ضرورت در برهه‌هایی تشکیل و مجدد برچیده می‌شد که عمده‌ترین آن مشورت در جنگ‌ها بود. به‌این‌ترتیب تا تاریخ معاصر این آیات و سیره پیامبر جز در مفهوم مشورت‌کردن با متخصص یا شور در امور مهم مانند اتخاذ تاکتیک جنگی، قالب دیگری به خود نگرفت و درخصوص شور و مشورت به شکل انتخاب نماینده که پدیده‌ای جدید در قرون اخیر است با مساعی علما و اندیشمندان در صدواندی سال اخیر به‌ویژه پس از انقلاب اسلامی و با بازتولید مفهومی آن در قالب نهادهای نوین ازجمله شوراهای اسلامی کشوری، توانست شکل جدیدی به خود گیرد. همین‌طور آنچه در بیان شرایط افراد برای مشورت و شور در متون دینی آمده است -ازجمله صالح و متخصص فن بودن- در انتخاب اعضای شورا نیز از اهم واجبات است که در این بازآفرینی مفاهیم دینی نیز آن را تأیید می‌کند. امید که شوراها بتوانند با ورود افراد درستکار و دارای تخصص به آن تضمین‌کننده وجه مردمی نظام شوند و خط ارتباطی مطمئن برای اعمال نظر مردم در تصمیم‌گیری‌های کشور از طریق ارائه پیشنهادها به رده‌های اجرائی کشور در سطح روستا، شهر، بخش، شهرستان، استان و از طریق شورای عالی استان‌ها در سطح ملی برای پیگیری امور محلی باشند.

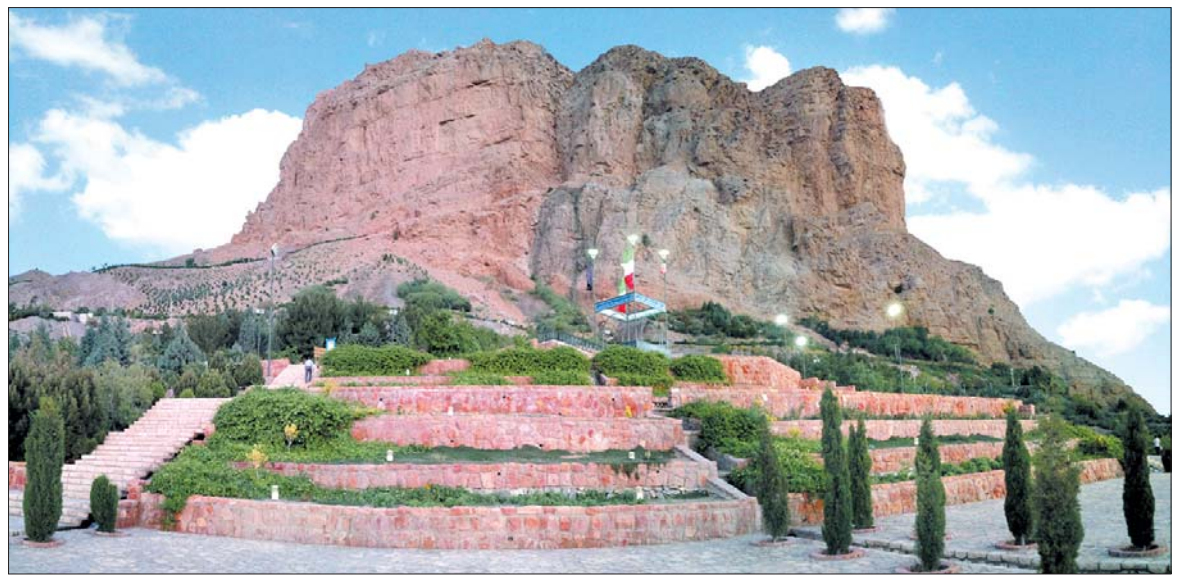

شرایط طبیعی و تاریخی کوه بلند اصفهان دستخوش آسیب و تغییر

صفه؛ طبیعتی که مصنوعی شد

صدرا محقق: اصفهان در همه سال‌های گذشته، هم‌زمان که به عنوان یکی از جذاب‌ترین شهرهای ایران به لحاظ گردشگری معروف و معروف‌تر شده است، نامش با خبرهای تخریب میراث فرهنگی و طبیعی نیز هر روز بیشتر گره خورده است. از ماجرای دنباله‌دار و طولانی برج جهان‌نما که نزدیک بود نقش جهان را از فهرست آثار ثبت‌شده جهانی خارج کند تا خشک‌شدن زاینده‌رود و عبور مترو از مسیر اصلی‌ترین آثار تاریخی مهم این شهر. به این سیاهه، باید تغییر هویت تمام و کمال کوه صفه، اصلی‌ترین بلندی واقع‌شده در این شهر را هم اضافه کنیم؛ کوهی در نزدیک‌ترین فاصله به مرکز شهر اصفهان که از ۱۵ سال پیش به این‌سو از منطقه‌ای طبیعی و دست‌نخورده به یک تفرجگاه مصنوعی و شهری، تغییر کاربری داده شده است. مسئولان شهری اصفهان نیز در خلال این سال‌ها با هرچه در توان داشته‌اند، در این کوه دست‌کاری کرده‌اند، هم تاریخی و هم طبیعی. از تله‌کابین و فروشگاه و پارک و پارکینگ گرفته تا تغییر در پوشش گیاهی طبیعی این کوه. کوه صفه در جنوب شهر اصفهان و با دو قله شمالی و جنوبی، به دلیل نزدیکی به شهر و برخورداری از ارتفاع مناسب و تنوع پستی و بلندی‌ها و صخره‌های عظیم، شرایط مطلوبی برای فعالیت‌های ورزشی همچون پیاده‌روی، کوه‌پیمایی، تپه‌نوردی، کوه‌نوردی و سنگ‌نوردی دارد. اما اقدامات انجام‌شده نه‌تنها احتمال بروز حوادث را افزایش خواهد داد، بلکه سرعت فرسایش کوهستان را بیشتر و تعادل اکولوژیک منطقه را مختل می‌کند.

در اعتراض به همین دست‌کاری و تغییراتی که در این کوه اعمال شده انجمن دوستداران اصفهان، با نوشتن نامه‌ای خطاب به شهردار اصفهان، به این ماجرا واکنش نشان دادند. این بخش‌هایی از نامه اعضای این انجمن است: «کوهستان صفه از دیرباز دارای جاذبه‌های گردشگری طبیعی فراوانی بوده است، اما امروز کمتر گردشگری برای دیدار از این جاذبه‌ها به کوه صفه می‌آید و چشم‌اندازهای روح‌بخش این میراث طبیعی رفته‌رفته جای خود را به رستوران، کافی‌شاپ، چایخانه، پارک بادی، شهربازی، پارکینگ، باغ وحش، سالنِ بولینگ، سالن آمفی‌تئاتر و دو خط تله‌کابین داده است. پارک کوهستانی صفه همواره زیستگاه گونه‌های جانوری متنوعی بوده است، اما به واسطه دخالت‌های جبران‌ناپذیر در زیستگاه طبیعی، از جمله استفاده از نورافکن‌های پرقدرت در شب و نصب بلندگوهای قوی، جمعیت این گونه‌های جانوری کاهش یافته، اما در مقابل با احداث باغ وحش حیوانات علف‌خوار، عملا جانوران در بند کشیده شده‌اند. متأسفانه به واسطه پارک‌سازی غیرعلمی، پوشش گیاهی بومی صفه جای خود را به هزاران اصله درختان غیربومی، وارداتی و زینتی داده است. این گونه‌های دست‌کاشت و همیشه‌سبز در رقابت با گونه‌های بومی، عرصه طبیعی را بر گیاهان بومی تنگ کرده و بستر نامناسبی برای گونه‌های بومی جانوری منطقه شده است. همچنین کاشت گیاهان در شیب‌های بالادست و نزدیک بسترهای سنگی به هوازدگی و تشدید خردشدن سنگ‌ها و فرسایش خاک خواهد انجامید. این اقدامات در حالی انجام شده است که شهرداری با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست می‌توانست با حفاظت از زیستگاه طبیعی این گونه‌های جانوری، از هرگونه دست‌اندازی به محل زندگی آنها ممانعت و کوهستان صفه را به محیطی مناسب برای پرنده‌نگری و تماشای جانوران آزاد در زیستگاه طبیعی خود تبدیل کند و الگویی ارزشمند از اکوتوریسم برای علاقه‌مندان به حیات وحش، ارائه کند».

این در حالی است که مسئولان شهری اصفهان ادعا می‌کنند تغییر پوشش گاهی صفه و کاشت درخت روی این کوه باعث بهبود و تلطیف هوای شهر اصفهان خواهد شد، اما دکتر مهدی بصیری، استاد اکولوژی دانشگاه صنعتی اصفهان، این موضوع را رد می‌کند، او چندی پیش دراین‌باره به ایسنا گفت: «نوع درخت‌کاری روی کوه صفه هیچ تأثیر یا نقشی در هوای اصفهان ندارد؛ چراکه جهت بادها عموما در اصفهان غربی - شرقی و شرقی - غربی است و برای شهر هیچ فایده‌ای ندارد. این درخت‌ها باید در بافت شهری تنیده شود تا تأثیرپذیر باشد. اگر هزینه‌ای که صرف درخت‌کاری در کوه صفه شده در چهارراه‌ها و فلکه‌ها و برای تشویق به درخت‌کاری در خانه‌ها می‌شد، تأثیر بیشتری داشت. مسئله کوه صفه مسئله منظر است؛ چراکه طبیعت این منطقه و اقلیم آن دچار تغییر شده است. درخت‌هایی در این منطقه کاشته‌ایم که متعلق به آن نبوده و در واقع نوعی پارک مصنوعی که در آن ساختمان‌ها در حال رشد هستند، ایجاد کرده‌ایم. حالا کوه صفه از حالت طبیعی خود خارج شده و راه‌های متعددی برای رسیدن به قله وجود دارد و کوهپیمایی زیادی برای این منظور احتیاج نیست. رستوران و هتل در حال ساخت در آن منطقه نیز نشان می‌دهد کوه دیگر تبدیل به شهر شده و این منطقه که قبلا معنی کوه می‌داد، الان فقط یک منطقه تفرجگاهی است و دیگر معنای کوه ندارد. صفه امروز یک منطقه مصنوعی و دست‌ساز محسوب می‌شود و مردم برای رسیدن به طبیعت بکر، نیازمند مسافرت ۵۰ تا ۶۰کیلومتری شده‌اند و از صفه دیگر به عنوان منطقه طبیعی نمی‌شود نام برد».

طبق گفته‌های این استاد اکولوژی نکته اساسی مسئله صفه، آب است. آن هم در شرایطی که در حوضه زاینده‌رود ۹ ماه خشک‌سالی وجود دارد و ۲۶۰ کیلومتر از ۴۰۰ کیلومتر مسیر رودخانه همواره خشک است. او معتقد است در این شرایط نباید آب را به ورودی کوه برای درخت‌کاری پمپ کنیم. ما با این کار آبخوان‌های زاینده‌رود را خشک می‌کنیم.

این بخش دیگری از گفته‌های آقای بصیری دراین‌باره است: «پوشش خاص گیاهی کوه را از بین برده‌ایم و پوشش دست‌ساز را بر آن تحمیل کرده‌ایم! این در حالی است که از همین مناطق، در کشورهای دنیا به عنوان محل گیاه‌شناسی و پارک طبیعی استفاده می‌کنند و آن را به عنوان زیستگاه به مردم نشان می‌دهند. امروز پازن‌های کوه صفه و گوشت‌خوارانی را که در گذشته در آن زندگی می‌کرده‌اند، فراری داده‌ایم و از پرندگان این زیستگاه نیز چیزی باقی نمانده است».

دست‌کاری‌ها در وضعیت طبیعی کوه صفه حتی واکنش محیط زیست این استان را نیز به دنبال داشته، در همین زمینه حمید ظهرابی، مدیر کل محیط زیست استان اصفهان، به مهر گفته است: «ما خارج از مناطق حفاظت‌شده، عملا در حوزه مربوط به فعالیت‌های توسعه‌ای خیلی مسئولیت و دخالت مستقیم نداریم؛ اما با توجه به اینکه این طرح‌ها باید حتما در کمیته‌های بین بخشی تصویب و اجرا شود، حتی اگر در محدوده قانونی شهر باشد باز هم این اقدامات باید با ملاحظات بیشتری انجام شود. تغییراتی که آنجا در اکوسیستم شکل می‌گیرد و حساسیت‌های محیط زیستی باید بیشتر مورد توجه قرار بگیرد. بااین‌حال متأسفانه ما از نظر قانونی نمی‌توانیم جلوگیری و ممانعتی داشته باشیم؛ اما منطقی است که چنین طرح‌هایی با لحاظ‌کردن همه شرایط و مسائل محیط زیستی انجام شود.»

دست‌کاری‌ها و تغییر چهره کوه صفه البته فقط دامن شرایط طبیعی این کوه را نگرفت، منطقه کوهستانی صفه به‌لحاظ ارزش‌های تاریخی و فرهنگی نیز واجد نشانه‌ها و آثار تاریخی ارزشمندی بوده که در خلال تغییرات اعمال‌شده این بخش‌ها نیز دستخوش آسیب و تغییرات گسترده و جدی شده است. این نقطه از اصفهان یکی از بزرگ‌ترین قلعه‌های باستانی کشور یعنی «شاهدژ» را در خود جای داده که در این مدت آسیب‌های پرشماری را دیده است. موضوعی که منجر به بروز نگرانی‌های جدی برای تعداد زیادی از شهروندان و فعالان فرهنگی - اجتماعی اصفهان شده است. برهمین‌اساس آنها دست‌به‌کار نوشتن نامه‌ای سرگشاده خطاب به رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور شده‌اند و از او خواسته‌اند به این موضوع ورود کند. در نامه این فعالان شهر اصفهان که متن آن را در اختیار «شرق» قرار داده‌اند، آمده است: «طی چند سال اخیر، دست‌اندازی به «منطقه کوهستانی صفه» اصفهان که یکی از بزرگ‌ترین قلعه‌های باستانی کشور، یعنی «شاهدژ» را در خود جای داده، نگرانی صاحب‌نظران و شهروندان علاقه‌مند به ارزش‌های طبیعی-فرهنگی را در پی داشته است. شاه‌دژ جزئی از یک بافت ارتباطی- امنیتی پراکنده بر کوه‌های اطراف اصفهان بوده است و احیای کارشناسی‌شده بناها و مسیر پیاده دسترسی به آن، می‌تواند فرصتی برای ثبت جهانی و جذب گردشگر باشد؛ ولی با وجود ثبت ملی، هنوز تعیین حریم و حراست از عرصه باستانی آن توسط مرجع ذی‌صلاح صورت نگرفته و این کم‌لطفی، زمینه اقدامات عمرانی بدون رعایت حرمت و سلامت آن شده است. در پی تخریب بخشی از دیوار قلعه با نصب پایه‌های تله‌کابین، علاوه بر اظهار نظر عجیب مدیرکل میراث فرهنگی استان اصفهان و معاون او که موضوع را به جای تخریب، جابه‌جایی تعدادی سنگ عنوان کردند و مدعی تعامل مثبت با شهرداری اصفهان شدند و با وجود دستور قضائی توقف پروژه تله‌کابین، عملکرد دست‌اندرکاران از جمله درخت‌کاری و اعلام تصمیمات و طرح‌های آتی در جوار شاه‌دژ، نشان از عزم آنها برای ادامه ساخت‌وسازها و تبدیل آن محوطه به محل کسب با بهانه فرهنگی دارد». در قسمتی دیگر از این نامه نیز به این شرح نکاتی پرداخته شده است: «حفاری و نوسازی شتاب‌زده بخشی از بقایای باستانی توسط سازمان نوسازی و بهسازی شهرداری بدون مجوز پژوهشکده باستان‌شناسی کشور، نه‌تنها نمونه‌ای نادرست از رفتار با محوطه‌های باستانی برای شهروندان به نمایش گذاشته، بلکه متأسفانه تمجید مدیریت میراث فرهنگی اصفهان را نیز به‌همراه داشته است. روال فعلی با ادامه غفلت شهروندان و مسئولان، قلعه باستانی شاه‌دژ را تبدیل به بازاری شلوغ و ناهماهنگ خواهد کرد و بی‌شک برای برخی مدیران در سایر شهرها نیز الگو و بهانه درآمدزایی با تغییر کاربری افراطی بناهای تاریخی خواهد بود».

نویسندگان نامه در ادامه نیز با اشاره به موارد قانونی نوشته‌اند: «از آنجا که میراث فرهنگی و طبیعی متعلق به تمامی آحاد مردم و سایر نسل‌های آینده و امانتی از سوی ایشان نزد دولت است و به استناد قوانین موضوعه، اصول «هشتم» و «هشتادوسوم» قانون اساسی و نظریه حقوقی شماره ۳۰۰۸/۷ اداره کل امور حقوقی قوه قضائیه که اعتراض به تعدی نسبت به اموال را حق هریک از افراد ملت من‌باب «امربه‌معروف و نهی‌ازمنکر» می‌داند، بیش از یک‌هزارو ۲۰۰ نفر از شهروندان که فهرست نام آنها به پیوست ۳۱صفحه‌ای این نامه وجود دارد، درخواست ورود سازمان متبوع و پیگیری از طریق نهادهای قانون‌گذاری و اجرائی، نسبت به حفظ و احیای صحیح شبکه استحکامات تاریخی کوه‌های اطراف اصفهان به‌ویژه شاه‌دژ و همچنین مناطق تاریخی هم‌جوار شهرها در سراسر کشور را دارند، تا توقفی بر تصمیمات و اقدامات آسیب‌رسان باشد و الزامی برای طی مراحل قانونی پیش از هر تغییر در عرصه‌های فرهنگی فراهم آورد».

بر اساس اطلاع «شرق» این نامه به دست خانم زهرا احمدی‌پور، رئیس سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، رسیده و او نیز برای پیگیری بیشتر موضوع آن را به کارشناسان سازمان ارجاع داده است. باید منتظر ماند و دید آیا ورود این سازمان به موضوع، گرهی از کار به نظر فروبسته صفه و شاهدژ باز می‌کند یا خیر.

نگاه

فرهنگ شهرنشینی ضرورت مدیریت شهری

جواد انصاری . سفیر ایران در سنگاپور

ترافیک سنگین و آلودگی نفس‌گیر روزهای گذشته در تهران، یک بار دیگر توجه و حواس مسئولان و غیرمسئولان در این کلان‌شهر را به خود جلب کرد. بارش بسیار اندک برف و باران سه هفته پیش تهران، اگر باعث مسدودشدن سرسام‌آور خیابان‌ها و معابر شهری در تمام نقاط تهران شد؛ این‌بار اما موجبات گشوده‌شدن باب مسئولیت پاسخ‌گویی بالاترین مسئولان و دست اندرکاران مربوطه و در صدر آنها شهردار، فرمانده پلیس راهور و شورای شهر تهران را فراهم کرد. همانند میلیون‌ها شهروند تهرانی که امیدوارانه به اخبار مذاکرات شورای شهر گوش سپرده و مشتاقانه ابداعات و ابتکارات آنها را برای یافتن چاره و گشایشی در این گره کور انتظار می‌کشیدم، با شنیدن نظرات و گزارش‌های منتشره بیش‌ازپیش ناامید و متأسف شدم؛ چراکه جناب شهردار و فرمانده محترم راهور و نمایندگان مردم تهران، در شورای شهر به تکرار همان دلایل و براهین قبلی پرداخته و بیشتر به تشریح و توصیف علل سنگینی و بی‌نظمی ترافیک شهری پرداخته و از ارائه راه‌حل و نسخه درمان بازماندند. همه آنهایی که مسئولیت تأمین نظم و آرامش در تهران را برعهده دارند، کوتاهی و ناتوانی خود را در انجام وظایف و مسئولیت‌های خطیر به گردنِ مردم و سایر نهادها و سازمان‌ها انداخته و خویش را بری از هرگونه بی‌تدبیری و ضعف در مدیریت دانستند و چه‌بسا در میانه این دعوا از تسویه‌حساب‌های قدیمی نیز حذر نکردند... . از آنچه در خلال گفت‌وگوهای ردوبدل‌شده که در رسانه‌ها منتشر یا در سیما به نمایش درآمد، این‌گونه استنباط شد که برخی عوامل مهم و بدیهی اصلا به ذهن مبارک حضرات خطور نکرده و در جایگاه رفیع مقامات یادشده شرف حضور نیافته است. فارغ از آنکه مقامات مسئول تقصیر ترافیک تهران را متوجه برف و باران ناگهانی یا کثرت تعداد خودروهای شهری و میهمانان ناخوانده شهرستانی که بدون هیچ ضابطه و کنترلی خیابان‌های شهر را عرصه جولان و کسب‌وکار خود ساخته‌اند یا تخلفات رانندگان و راکبان قانون‌شکن، می‌دانند و نهایتا چاره را در افزایش جریمه یا محدودسازی آسایش شهروندان می‌یابند؛ توصیه می‌شود از برخی اندیشمندان و صاحب‌نظران و جامعه‌شناسان نیز برای مشارکت در این مباحث بهره‌مند شوند.

گام اول: فرهنگ‌سازی مدنی

یکی از مهم‌ترین عوامل در ایجاد و ترویج نظم در جامعه، «فرهنگ‌سازی مدنی» است که متأسفانه در مدیریت شهری تهران کمتر محلی از اعراب داشته و مغفول مانده و بسیار ساده انگاشته شده است. آیا هرگز شهرداری و پلیس راهور و دیگر مسئولان و مدیرانی که با زندگی روزمره مردم سروکار دارند، برای ترویج و توسعه فرهنگ استفاده از وسایل حمل‌ونقل، رانندگی منظم و احترام به حقوق دیگر شهروندان و... به ابزاری بیش از نصب چند پلاکارد بی‌خاصیت و گمشده در لابه‌لای دیگر پلاکاردهای تبلیغی تجاری اندیشیده و در حوزه تعلیمات بنیانی به کودکان و نوجوانان از سطح نمایش «پلیس کودکان» فراتر رفته است؟؟ آیا آموزشگاه‌های تعلیم رانندگی نسبت به تعلیم فرهنگ درست‌راندن و رعایت نظم و ادب رانندگی، تکلیف و دستورالعملی دارند؟؟

ادامه در صفحه ۱۷

جدول ۲۷۲۷ ■ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- میانجیگری- مباهات‌کردن- تکرار حرفی ۲- دریا- متنافر- اسلحه ساموراییها ۳- هنرپیشه- گل شب‌بو- شهری در یونان ۴- دشمن سرسخت- خودداری از پرداخت پول حواله- مادر ۵- رودی در روسیه- دوستی و محبت- روز بعد ۶- قلوه- محوطه ورزشی سرپوشیده- ظرف نوشیدن مایعات ۷- همراه متل- چربی شیر- متخصص در کارهای ساختمانی ۸- رنگ موی فوری- از ملزومات خوشنویسی- آهنگر انقلابی- هزار کیلو ۹- از خواهران برونته- چند حرف- کشور آفریقایی در همسایگی لیبی و سودان ۱۰- شرکتی که سرمایه آن متعلق به چند نفر است- ورم- فیلسوف ۱۱- نوزاد- دورترین- آلیاژی از مس، نیکل و روی ۱۲- پیامبر خوش‌صدا- ستاره دنباله‌دار- صدای پنچری ۱۳- مسجدی با دیوارهای سرخ در پاکستان- کلاه پادشاهی- از الحان باربد ۱۴- طمأنینه- پیرو دین موسی(ع)- خوردن ۱۵- تیره و کدر- واحدی نظامی- اهل تاجیکستان.

عمودی:

۱- مایه عذاب و دردسر- سقف دهان- زمین پر از سنگ ۲ - بازیگر خانم فیلم «وارونگی»- رسوم و باورهای پذیرفته‌شده جامعه ۳- هنر فرنگی- از باشگاه‌های فوتبال فرانسه- قهرمان ملی آفریقای جنوبی ۴- همراه عروس- علم طلسمات- مگابایت ۵- از درختان جنگلی- فراوان، بسیار- حلقه فلزی یا پلاستیکی جهت توزیع بار پیچ‌ومهره ۶- جامه صافکن- سبوکش- برای بیان درد و آزردگی به کار می‌رود ۷- تخم‌مرغ خارجی- نفس سرزنش‌کننده- از محلات قدیمی شمال تهران ۸- خجسته- بسیار شکمو- شهری در سوریه- آزاد ۹- چین ملی- اجاره‌بها- کاروان ۱۰- جوانمرد- موشواره کامپیوتر- قطب مثبت ۱۱- قهرمان تروا- کتابی معتبر در حوزه عاشوراپژوهی- زادگاه ۱۲- شهر بی‌دفاع- گنج- آتش‌سوزی ۱۳- شهر آرامگاه شیخ حسن جوری- ابزار میخ‌کوبی- حیران ۱۴- چلیک- نویسنده نامدار ادبیات روس و خالق رمان برادران کارامازوف ۱۵- پارچه ابریشمی نقش‌دار- پشیمانی- نوعی چاپ.

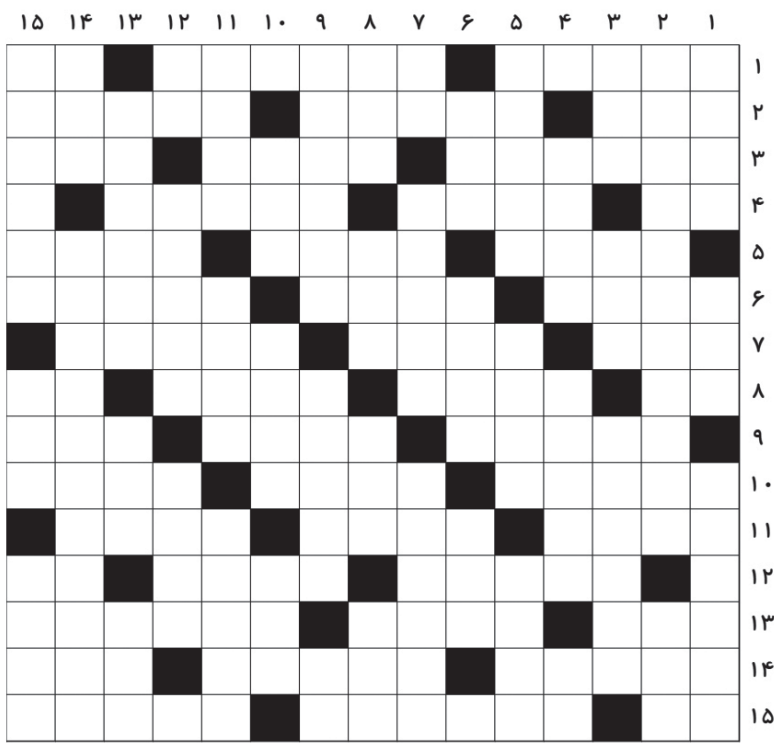

حل سودوکو سخت

۴	۵	۸	۲	۱	۷	۹	۶	۳
۶	۹	۲	۳	۴	۸	۵	۱	۷
۳	۷	۱	۹	۶	۵	۴	۲	۸
۷	۲	۴	۱	۵	۶	۸	۳	۹
۵	۳	۶	۸	۷	۹	۲	۴	۱
۱	۸	۹	۴	۳	۲	۶	۷	۵
۲	۴	۷	۵	۸	۳	۱	۹	۶
۹	۶	۵	۷	۲	۱	۳	۸	۴
۸	۱	۳	۶	۹	۴	۷	۵	۲

حل سودوکو ۱۷۲۳

۳	۸	۷	۱	۶	۵	۹	۴	۲
۵	۹	۴	۳	۲	۸	۱	۷	۶
۶	۱	۲	۷	۴	۹	۳	۵	۸
۷	۴	۶	۲	۱	۳	۵	۸	۹
۸	۵	۳	۴	۹	۶	۲	۱	۷
۹	۲	۱	۵	۸	۷	۴	۶	۳
۲	۶	۸	۹	۵	۴	۷	۳	۱
۱	۳	۵	۸	۷	۲	۶	۹	۴
۴	۷	۹	۶	۳	۱	۸	۲	۵

جدول ۲۷۲۶

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	ا	ب	■	ا	ی	ن	ه	د	ق	■	س	ه	ا	م	ی
۲	ت	ر	م	ز	■	م	ر	ی	ل	ا	ز	ا	ر	ع	ی
۳	ن	ا	ش	ن	و	ا	■	د	ا	ر	ا	و	■	ص	ل
۴	■	■	ک	ا	ب	ی	ن	■	ب	ز	ر	ک	■	و	ا
۵	م	خ	ل	■	ک	ا	ر	ا	ی	■	ی	ا	ح	م	ق
۶	و	ش	■	ر	م	ن	د	ه	■	ا	س	و	ر	ی	■
۷	ل	ن	ن	ی	ن	■	■	ب	ر	ا	ب	ر	■	ت	ن
۸	و	■	خ	و	ا	ن	ا	■	ن	ی	و	ش	ا	■	ا
۹	ی	ا	د	■	م	ی	م	ن	ت	■	■	■	و	ن	س
۱۰	■	پ	ا	پ	و	ش	■	م	ق	ت	د	ر	■	ی	و
۱۱	د	ا	ن	ش	■	ا	ش	ک	ا	ر	ا	■	د	س	ر
۱۲	ل	ن	م	■	س	ب	ب	■	د	ی	د	ا	ر	■	■
۱۳	ا	د	ب	■	ل	و	ا	ر	■	ب	ا	ل	خ	ا	ش
۱۴	و	ی	ک	ت	و	ر	ه	و	گ	و	■	ق	ت	ی	ل
۱۵	ر	س	ا	ی	ل	■	ت	ا	ر	ن	م	ا	■	ل	ه

سودوکو سخت ۱۷۲۴

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

		۹			۴	۸		۲
			۶				۳	۹
				۷			۴	
۷	۲	۱	۵					
				۲	۱	۳		
۵			۷		۹			
۲			۸	۴				
۳							۶	
			۱	۳		۴		

سودوکو ۱۷۲۴

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

		۸	۹		۱		۷	۲
۷		۹				۶		۵
۴	۲	۳			۵	۸		
		۴	۳				۸	۷
۱	۵	۶					۲	
۸				۲	۴			۶
۶	۷			۹				۱
۳			۱	۵		۹	۶	
	۸		۲		۳	۷		۴